

Handlingsplan for arbeid mot mobbing i skolen

Oppdatert oktober 2021

Innhold

Innledning	4
Mål.....	4
Nulltoleranse mot krenkelser	5
1. Hva er mobbing?	5
Mobbing kan utføres på flere måter, de tradisjonelle måtene å mobbe på er:....	6
Gode lærer/elev-relasjoner og mobbeproblematikk	6
2. Forebyggende arbeid	6
Daglige strategier som fremmer gode relasjoner	7
2.1 Tiltak i forebyggende arbeid	8
Hva	8
2.2 Elevers tanker og tips om forebyggende arbeid:.....	9
3. Avdekke mobbing.....	10
3.1. Tiltak og virkemidler for å avdekke at elever ikke har det trygt og godt.....	10
3.2. Elevers tanker og tips om å avdekke mobbing	11
4. Aktivitetsplikten	12
4.1. Følge med	12
4.2. Gripe inn	13
4.3. Varsle.....	13
4.4. Undersøke.....	13
Skolen kan tilnærme seg plikten til å undersøke gjennom flere handlinger, for eksempel:	14
Når en skal vurdere faktorer i læringsmiljøet som kan bidra til at en elev ikke har det trygt og godt, kan en vurdere og drøfte i profesjonsfelleskapet:	14
4.5. Sette inn tiltak.....	15
Dokumentasjon av skolens arbeid for å oppfylle aktivitetsplikten.....	15
Når skolen etter opplæringsloven § 9 A-4 setter inn tiltak for en elev, skal det utarbeides en skriftlig plan som beskriver:.....	16
Plikt til å følge med.....	16
Plikt til å gripe inn.....	16
Plikt til å varsle	17
Plikt til å undersøke.....	17
Plikt til å sette inn tiltak	17

Håndhevingsordningen	17
Elevers tanker og tips om å vurdere og å sette inn tiltak:.....	19
Foreldres tanker og ønsker for samarbeid i skolemiljø saker:	20
Aktuelle samarbeidsparter i arbeidet mot mobbing	21
Elevrådet	21
FAU	21
Skolemiljøutvalget	21
Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)	21
Psykologtjenesten.....	22
Skolehelsetjenesten.....	22
Mobbeombudet.....	22
Revisjon av handlingsplanen.....	22
VEDLEGG.....	23
Vedlegg 1:	23
REGISTRERING	23
Vedlegg 2:	24
KARTLEGGINGSSKJEMA 1.....	24
Tips til trinn i samtalen:	24
Vedlegg 3:	27
KARTLEGGINGSSKJEMA 2.....	27
Tips til trinn i samtalen:	27
Vedlegg 4:	30
AKTIVITETSPLAN	30
Skolens plan for tiltak	30
Aktivitetsplan	30

Innledning

Malvik kommune valgte i 2016 å lage en felles strategiplan mot mobbing for barnehager og skoler. I strategien er det nedfelt at kommunen skal ha en felles handlingsplan for skolene, samtidig som skolene og barnehagene skal ha egne planer lokalt innenfor enkelte områder. Handlingsplanen må derfor ses i sammenheng med skolenes helhetlige arbeid for et inkluderende og trygt læringsmiljø. Handlingsplanen viser konkrete tiltak som er felles for kommunens skoler i arbeidet mot mobbing.

Kapittel 9A i opplæringsloven beskriver elevenes grunnleggende rett til å ha et trygt og godt skolemiljø. Skolemiljøet skal fremme helse, trivsel og læring - som innebærer at skolene må arbeide forebyggende og aktivt for å utvikle og opprettholde skolemiljø som bidra positivt til å utvikle elevens helse, trivsel og læring - i samarbeid med elevene og foresatte.

- Et skolemiljø som fremmer helse: Et skolemiljø som ikke gir elevene skader, sykdommer eller helseplager av noe slag, og som positivt er med på å styrke elevenes fysiske og psykiske helse
- Et skolemiljø som fremmer trivsel: Et skolemiljø hvor alle elever kan trives og som bidrar til at skolen oppleves som et meningsfullt sted å være
- Et skolemiljø som fremmer læring: Et skolemiljø som gir elevene gode læringsbetingelser

I tilfeller der elever ikke opplever å ha det trygt og godt på skolen, skal handlingsplanen bidra til å støtte skolene og tydeliggjøre arbeidet og aktivitetene skolene er pliktig til å igangsette. Aktivitetsplikten er beskrevet i § 9A-4 består av fem delplikter:

1. plikt til å følge med
2. plikt til å gripe inn
3. plikt til å varsle
4. plikt til å undersøke
5. plikt til å sette inn tiltak

Mål

I Malvik kommunes strategiplan mot mobbing finner vi følgende målformulering:

Barn og unge skal ha et godt og inkluderende læringsmiljø med nulltoleranse mot mobbing, krenkende ord og handlinger.

Strategien understreker at:

- det er det må arbeides kontinuerlig med å utvikle gode læringsmiljø i samarbeid med foresatte
- det må arbeides for å avdekke mobbing tidlig
- saker hvor elever ikke opplever å ha det trygt og godt skal prioriteres høyt

Nulltoleranse mot krenkelseser

Skolene skal ha nulltoleranse mot krenkelseser, jf. oppl. § 9 A-3. Eksemplene som nevnes i loven er mobbing, vold, diskriminering og trakassering, men skolene skal ha nulltoleranse ogs a for mindre alvorlige krenkelseser. Verken direkte handlinger som for eksempel hatytringer, eller mer indirekte krenkelseser, som utestenging, isolering og baksnakking skal tolereres. Hva som er en krenkelse skal tolkes vidt, men ikke slik at alle kritiske utsagn eller uenigheter er krenkelseser. Skolens oppgave er ogs a å lære elever å tenke kritisk og å respektere andres meninger og overbevisninger, jf. Prop. 57 L (2016-2017) punkt 4.5.3. Prinsippet om nulltoleranse ble tatt inn i opplæringsloven for å understreke hvor viktig det er at skolene har tydelige holdninger på dette området.

(Udir, punkt 4 rundskriv 3-2017)

1. Hva er mobbing?

Malvik kommune har et eget mobbeombud. I mobbeombudets  rsrapport for 2020 skriver hun at vi i Norge over flere tiår har vært inspirert av psykologisk orientert forskning på mobbing, med blant annet Dan Olweus og Erling Roland i spissen. Dette har bidratt til at vi ofte forstår mobbing som gjentatt negativ atferd fra én eller flere sammen, rettet mot en som ikke kan forsvare seg.

Med et skjerpet lovverk knyttet til elevens skolemiljø utfordres den tradisjonelle definisjonen av mobbing, og det er grunn til å tro at forskningen nå står overfor et paradigmeskifte i perspektiver på mobbing. Vi ser en dreining mot at mobbing også må forstås som en sosial prosess, der tiltak ikke rettes mot enkeltindivider, men mot kontekstuelle faktorer i sosiale enheter som barnehager, skoler, enkeltgrupper og klasser. Mobbing er et sosialt fenomen, og som all annen atferd foregår mobbing i en kontekst. Nyere forskning setter også fokus på at mobbing må forstås som noe mer enn det som skjer mellom den som mobber og den som utsettes for mobbing. Skal vi forstå mobbing i et systemperspektiv, må vi se på de faktorer ved miljøet som enten skaper eller tillater mobbing, og hva som hindrer at man får forebygget, avdekket og stanset det:

*Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til medvirkning.
(Lund & Helgeland, 2020)*

Denne forståelsen er vid nok til å favne og anerkjenne barn og unges subjektive opplevelse, samtidig som det fortsatt vil være vesentlig å se etter makt- og styrkeforhold, sårbarhet, gjentakelse og varighet. Vi vet også at det er avgjørende at lærere og ansatte i skolen arbeider systematisk med å etablere positive relasjoner til elevene. Gode lærer-elevrelasjoner har en forebyggende effekt og kan redusere mobbing. Gjennom nyere forskning vet vi at unge som har positive relasjoner til lærere

er mindre involvert i mobbing enn andre, samtidig som det gir større sjanse for at elevene internaliserer lærerens og skolens verdier.

Mobbing kan utføres på flere måter, de tradisjonelle måtene å mobbe på er:

- Fysisk, ved slag, spark, holding, ødelegging av klær, bøker etc. Dette kan være dramatisk og lettest å observere, men er ikke den hyppigste formen.
- Verbalt, ved negative kommentarer, ondsinnet erting, ryktespredning og annet. Dette forekommer oftest.
- Utfrysing, ved å markere avstand, nekte tilhørighet, ved først å gi inntrykk for aksept og så å avvise.

(Læringsmiljøsenderet, 2014)

Gode lærer/elev-relasjoner og mobbeproblematikk

- Både individ og kontekstuelle faktorer påvirker elevens atferd
- Lærer-elev relasjonen er en sentral kontekstuell faktor
- Negativ atferd (bla annet mobbing) oppstår lettere når elever ikke føler tilhørighet til skolen
- Tilhørighet fremmes bla gjennom relasjoner til lærere og medelever
- Gode relasjoner bidrar til at de voksne blir tettere på elevene
- Gode relasjoner er viktig, både for å oppdage krenkelser og mobbing samt hjelpe

(Wang mfl., 2015)

2. Forebyggende arbeid

I overordnet del av læreplanverket for grunnskolen, Kunnskapsløftet 2020, understrekes det at skolen skal utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle:

Et raust og støttende læringsmiljø er grunnlaget for en positiv kultur der elevene oppmuntres og stimuleres til faglig og sosial utvikling. Føler elevene seg utrygge, kan det hemme læring. Trygge læringsmiljøer utvikles og opprettholdes av tydelige og omsorgsfulle voksne, i samarbeid med elevene. De ansatte på skolen, foreldre og foresatte og elevene har sammen ansvar for å fremme helse, trivsel og læring, og for å forebygge mobbing og krenkelser. I arbeidet med å utvikle et inkluderende og inspirerende læringsmiljø skal mangfold anerkjennes som en ressurs.

Elevene skal møte voksne som tar ansvar for å etablere gode relasjoner, og som leder klassen og læringsarbeidet på en måte som skaper trygghet, inkludering og engasjement. Skolen må jobbe aktivt for å fremme gode holdninger og verdier og ha rutiner som fanger opp hvordan elevene er sammen med hverandre og hvordan de har det på skolen - faglig og sosialt. Plikten til å følge med må altså ses i sammenheng med skolens plikt til å drive et systematisk arbeid for å forebygge og avdekke om elever ikke har et trygt og godt skolemiljø på skolen, jf. opplæringsloven § 9 A-3 (Udir, 2017).

De normene og verdiene som preger læringsfellesskapet, har stor betydning for elevenes sosiale utvikling. Vennskap skaper tilhørighet og gjør oss alle mindre sårbare. Når vi selv opplever å bli anerkjent og vist tillit, lærer vi å verdsette både oss selv og andre. Elevene skal lære å respektere forskjellighet og forstå at alle har en plass i fellesskapet. Hver elev har en historie med seg, og de har håp og ambisjoner for fremtiden. Når barn og unge møter respekt og anerkjennelse i opplæringen, bidrar dette til en opplevelse av tilhørighet (Kunnskapsløftet 2020).

Den enkelte skole skal utarbeide årshjul med oversikt over aktiviteter som fremmer inkludering og godt læringsmiljø. Klassene, elevrådet og FAU skal være skal få medvirke og medansvar i denne prosessen.

Når det gjelder digital mobbing er det viktig å være oppmerksom på at skjæringspunktet mellom skole og fritid er flytende. Det som skjer på fritida og på digitale flater er med på å påvirke samspill og trivsel i fellesskapet på skolen. Skolen har derfor sammen med foresatte og andre samarbeidspartnere et ansvar for å lære barn og unge å utvise dømmekraft når de ytrer seg om andre og å samhandle på forsvarlig vis i ulike sammenhenger.

Daglige strategier som fremmer gode relasjoner

- Høflig og vennlig i møtet med elevene
- Bør ha blikk-kontakt og/eller fysisk kontakt med alle elever i hver time
- Bruke navn ved positiv kontakt
- Anerkjennende kommentarer
- Mye positiv kontakt
- Bruk av humor
- Adekvat kroppskontakt
- Vise interesse for elevens liv også utenfor skolen

(Drugli, 2016)

2.1 Tiltak i forebyggende arbeid

Rektor er ansvarlig for de felles, forebyggende tiltakene. Tiltakene skal synliggjøres i den enkelte skoles årshjul.

Hva

- Kapittel 9A i opplæringsloven, handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø og ordensreglene er tema i personalet ved starten av hvert skoleår.
- Ansatte får jevnlig kompetanseheving om læringsledelse og hvordan jobbe med sosial kompetanse og relasjonsbygging.
- Elevene får informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø og ordensreglene ved starten av hvert skoleår, og medvirker og har medansvar i arbeidet med å lage klasseregler.
- Klassen medvirker og har medansvar for planlegging og gjennomføring av aktiviteter på klassenivå som fremmer trygghet, fellesskapet og inkludering.
- Elevrådet medvirker og har medansvar for å planlegge og gjennomføre aktiviteter som fremmer trygghet, fellesskapet og inkludering i skolemiljøet.
- Foresatte får informasjon om bestemmelsene i opplæringslovens kapittel 9A og skolens ordensreglement på foreldremøtet i første semester av skoleåret.
- FAU får komme med innspill til det forebyggende arbeidet ved skolen.
- I friminuttene er det tilstrekkelig antall voksne som har tilsyn og som legger til rette for aktiviteter.
- Elevens trivsel og sosiale ferdigheter er tema i alle elev- og utviklingssamtaler.
- Skolene gir elevene opplæring i digital dømmekraft.
- Resultatene fra Elevundersøkelsen og andre kartlegginger som f.eks. Spekter brukes aktivt for å fremme læringsmiljøet. Kommunen og skolene har rutiner for oppfølging resultatene/funnene, både blant ansatte og med elever og foresatte.

2.2 Elevers tanker og tips om forebyggende arbeid:

Det er viktig at den personen du forteller noe til tar det på alvor og følger opp. Det krever mye mot når elever sier noe.

Ser du noen som sitter alene i lunsjen eller er alene ute i friminuttet: vær nysgjerrig, snakk med dem.

Oppsøk oss når du ser at vi har en dårlig dag. Det kan hjelpe oss til å bli en god utgave av oss selv.

Alle har en psykisk helse - bryt ned grenser, tabuer og snakk om følelser og psykisk helse.

Bli kjent med oss. Snakk med oss om livet, finn ut hvem vi er.

Lærere må styre hvem som jobber og sitter sammen. Pass på at alle blir inkludert i aktivitetene. Ikke la oss bare gå sammen to og to.

Få tak i grupperinger tidlig, her kan ting fort skje.

Ha nok folk ute på inspeksjon, være på en plass hvor du kan se mye og få med deg litt av hvert. Om du ikke er så god på å observere, ta med deg en kollega.

Heng opp QR-kode til snap til skolehelsetjenesten på toalettet, det er der du sitter når du har det vanskelig.

Det er dumt å si at folk som ikke fungerer sammen skal de holde seg unna hverandre. Dette fører til utestenging.

Det er lettere å bli kjent med hverandre når vi gjør noe hyggelig og sosialt sammen. Sett i gang leker, baking, brettspill, sport, musikkleker for å styrke fellesskapet. Et bra klassemiljø blir vi glad av, og vi lærer mye bedre.

Arranger «superlunsj» - hvor vi har ekstra god tid til lunsj og sitter ved langbord, spiser kake og prater. Ikke tillatt grupperinger under maten, slik har alle noen å prate med.

3. Avdekke mobbing

Mye av mobbingen og den krenkende adferden foregår uten at voksne er til stede. Den kan være vanskelig å oppdage, og svært mange av elevene som blir mobbet eller krenket, sier ikke ifra om det som foregår. Ansatte og elever ved skolen må derfor være aktive på mange måter for å kunne avdekke mobbing og krenkende adferd.

Plikten til å følge med er nødvendig for at alle som arbeider på skolen lettere skal kunne fange opp mistanke om og få kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Denne plikten løper kontinuerlig. En mistanke utløser andre delplikter i aktivitetsplikten, som for eksempel plikten til å undersøke saken og eventuelt sette inn egnede tiltak (Udir, 2017).

3.1. Tiltak og virkemidler for å avdekke at elever ikke har det trygt og godt

Rektor er ansvarlig for tiltakene for å avdekke at elever ikke har det trygt og godt. Tiltakene skal synliggjøres i den enkelte skoles årshjul.

Tiltak	Hvordan/når
1 Skolens ansatte får opplæring og veiledning i kapittel 9A i opplæringsloven, herunder hva aktivitetsplikten er og hvordan den skal utøves.	I møter ved skolestart.
2 Skolens ansatte har kunnskap og verktøy om hvordan de skal følge med på elevenes skolemiljø. Skoleeier er ansvarlig for å sørge for opplæring.	Skolen definerer selv hvordan dette gjøres, men samarbeider også med skoleeier og fellestiltak.
3 Skolens elever får opplæring i ansvar, rettigheter og plikter, samt hvordan de skal gå frem om de selv eller andre blir krenket eller mobbet.	Skolen definerer selv hvordan dette gjøres.
4 Foresatte får informasjon om ansvar, rettigheter og prosedyrer i forhold til avdekking av mobbing.	Informeres på foreldremøter, i utviklingssamtaler og på andre arenaer i skolens regi.
5 Elevundersøkelsen gjennomføres på 5. – 10. trinn. Læringsmiljøundersøkelsen Spekter gjennomføres i samsvar med tilhørende rutiner for forberedelser og oppfølging.	Gjennomføres på høsthalvåret i hele kommunen. Gjennomføres 4-6 uker etter skolestart og ved indikasjon på at elever ikke har det trygt og godt.
6 Elevens trivsel på skolen er tema i elev- og utviklingssamtaler.	Hvert halvår.
7 Skolen har en tilsynsordning i friminuttene hvor ansatte er gode observatører og aktive tilretteleggere for positivt samspill og aktivitet.	Skolen definerer selv hvordan dette gjøres.

3.2. Elevers tanker og tips om å avdekke mobbing

Lærerne må være god på å observere hva som skjer blant elevene, både ute og inne, verbalt og ved kroppsspråk. Se etter grupperinger i klassen, se etter gjenger og om noen står og ser i bakken.

Vær klar over at hvis det er ugreit mellom en liten en og den største og tøffeste i klassen, vil alle vært på den største sitt lag for å ikke få han mot seg

Det er bra å ha en lærer som tar tak i ting, ikke la det gå for lang tid. Gå inn flere ganger. Du stopper ikke, du tar det opp flere ganger, helt til det blir slutt. Hold ut.

Ikke si selv hvorfor ting skjedde, lytt til oss (og fang kompleksiteten)

Det er alltid to sider av en sak, se helheten i situasjonen. Vær klar over at bestevenner, venner og gjenger støtter hverandre, ofte uten at det trenger å være riktig det som blir sagt.

Vær tidlig på banen når det er en konflikt

Vi vil gjøre det vi kan for at foreldrene våre ikke skal få vite at vi har mobbet andre, samtidig vil vi at foreldrene skal få vite det for å kunne hjelpe oss.

Vær rolig og vennlig. Om du kjeffer, tør jeg i alle fall ikke å si noe, da vil jeg ikke si fra senere.

Gi oss elever muligheten til å lett å ta kontakt, for eksempel i en chat på Teams

Bruk spørreundersøkelser om mobbing og læringsmiljø for å vite hva som skjer. Noen ganger er det lettere å skrive ting enn å si fra.

(Intervju med et utvalg elever ved alle malvikskolene og ungdomsrådet i Malvik, januar og februar 2021)

4. Aktivitetsplikten

For å sikre elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø har skolen en aktivitetsplikt etter opplæringsloven § 9 A-4.

Alle som arbeider på skolen har plikt til å følge med, gripe inn og varsle hvis de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Skolen har plikt til å undersøke og sette inn egnede tiltak som sørger for at eleven får et trygt og godt skolemiljø (Udir, rundskriv 3-2017).

(Illustrasjon: statsforvalteren.no)

4.1. Følge med

Plikten til å følge med løper som nevnt kontinuerlig, og handler om at den enkelte må være årvåken og aktivt observere hvordan elevene agerer hver for seg og seg imellom. Plikten til å følge med tilpasses de konkrete omstendighetene rundt elevene og ved skolen, her har for eksempel elevenes alder, elevgruppens sammensetning og forhold ved skoleanlegget betydning (Udir, 2017).

Plikten kan innebære alt fra inspeksjonsordninger til tilsyn i garderobes. Det er i det hele tatt viktig at alle som arbeider ved skolen har lav terskel for å bry seg med hva elevene driver med. Her er det også viktig å understreke elevenes rett til medvirkning etter oppl. § 9 A-4 femte ledd. Elever er en svært viktig kilde til informasjon for skolen. Det kan for eksempel være nyttig å involvere elevene for å finne ut om det er noen bestemte steder på skolen som de ansatte bør følge særlig med på, eller om det er bestemte elevmiljøer de ansatte bør være oppmerksomme på.

Skolen har et skjerpet ansvar overfor elever med en særskilt sårbarhet, jf. Prop. 57 L (2016-2017) punkt 5.5.2.1 og Rt. 2012 s. 146. Slik sårbarhet kan være knyttet til for eksempel elevens religion, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk, funksjonsevne, at eleven har atferdsvansker eller forhold ved elevens familie og hjemmesituasjon. At en elev tidligere har vært utsatt for krenkelsers, kan også gjøre en elev særskilt sårbar (Udir, rundskriv 3-2017).

4.2. Gripe inn

Alle som arbeider på skolen skal gripe inn mot mobbing, vold, diskriminering og trakassering hvis det er mulig. Det som kjennetegner plikten til å gripe inn, er at handlingen skjer umiddelbart og at den er rettet mot å stoppe en situasjon som pågår og er forholdsvis akutt. Det kan for eksempel dreie seg om å stanse en slåsskamp eller en annen fysisk krenkelse, om å stanse en utfrysningssituasjon eller stanse og irrettesette elever som krenker andre verbalt. De handlingene som omfattes av plikten til å gripe inn er dermed ikke de samme som plikten til å sette inn tiltak når en elev ikke har det trygt og godt (Udir, 2017).

Plikten til å gripe inn er begrenset til inngrep som er mulig å gjennomføre. Hva som er mulig å gjennomføre for de som arbeider på skolen, må vurderes ut fra hensynet til dem og elevene. Grensen for å gripe inn er at den ansatte ikke skal stå i fare for å skade seg selv eller krenke noen av elevene for å stanse situasjonen (Udir, rundskriv 3-2017).

4.3. Varsle

Alle ansatte ved skolen har plikt til å varsle rektor ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen, og terskelen for å varsle skal være lav. Tidspunktet for når det skal varsles beror på en konkret vurdering i hver enkelt sak. Avhengig av for eksempel alvorlighetsgrad og muligheten til å få gjort noe, bør noen saker straks varsles til rektor. Andre saker kan det være forsvarlig å vente litt lenger med, for eksempel til slutten av skoledagen eller til ukentlige oppsummeringer (Udir, 2017).

I alvorlige tilfeller og i alle tilfeller som involverer at voksne krenker elever skal rektor varsle skoleeier.

Hvis en ansatt er involvert i en mobbesak, er det særlig skjerpede krav til varsling og tempo i saksgangen. Slike saker skal ha en høy prioritet og være en forsvarlig prosess. Tiltak mot den aktuelle ansatte styres av arbeidsrettslige regler.

Dersom ein som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at ein annan som arbeider på skolen, utset ein elev for krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering, skal vedkommande straks varsle rektor. Rektor skal varsle skoleeigaren. Dersom det er ein i leiinga ved skolen som står bak krenkinga, skal skoleeigaren varslast direkte av den som fekk mistanke om eller kjennskap til krenkinga. Undersøking og tiltak etter § 9 A-4 tredje og fjerde ledd skal setjast i verk straks (Opplæringsloven § 9 A-5)

4.4. Undersøke

I tilfeller der skolen mistenker eller har kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt, skal skolen snarest undersøke saken. Også her skal det være en lav terskel for å undersøke.

Plikten til å undersøke innebærer at skolen undersøker elevens opplevelse av skolemiljøet, ikke at skolen skal skaffe og vurdere bevis for eller mot at eleven er blitt krenket eller mobbet. Hvor grundige undersøkelser skolen skal sette i gang vil bero på

skjønn, og det avhenger av hva slags situasjon man står overfor i hvert enkelt tilfelle. Undersøkelsene må ha som formål å få frem fakta om en situasjon, bakgrunnen for elevenes opplevelse og hvilke forhold i elevens omgivelser som påvirker hvordan han eller hun opplever skolemiljøet. En undersøkelse kan også innebære å avklare og opplyse om forhold tilbake i tid eller forhold utenfor skoletiden og skoleområdet, dersom slike forhold påvirker elevens hverdag på skolen (Udir, punkt 6.4.4 rundskriv 3-2017).

Skolen kan tilnærme seg plikten til å undersøke gjennom flere handlinger, for eksempel:

- Snakk med den som opplever et utrygt skolemiljø. Lytt og få tak i elevens opplevelse uten å bagatellisere eller trekke elevens uttalelser i tvil
- Få tak i detaljer om situasjonene som gjør det vanskelig for eleven.
- Snakk med foresatte, kolleger og evt. andre elever for å få tak i informasjon som kan belyse de faktiske forholdene.
- Observasjon – som er å se etter noe med en særlig oppmerksomhet
 - Systematiske observasjoner - utvalgte handlinger, aktiviteter eller situasjoner man skal observere
 - Usystematiske observasjoner - ikke planlagt tidspunkt, kontekst eller innhold
- Observasjonene loggføres.
- Undersøk evt. tidligere dokumentasjon
- Gjennomfør trivselsundersøkelser
- Snakk med den som en tror er involvert i mobbing

Når en skal vurdere faktorer i læringsmiljøet som kan bidra til at en elev ikke har det trygt og godt, kan en vurdere og drøfte i profesjonsfellesskapet:

- Hvordan ser de sosiale hierarkiene ut?
- Hva defineres som «kult», «normalt» og «unormalt» i klassen?
- Hva er det som fungerer godt i klassemiljøet?
- Hvilke utfordringer finnes?
- Kan det være utfordringer vi ikke har avdekket?
- Er det forhold knyttet til hvordan de voksne utøver sine roller?

4.5. Sette inn tiltak

Når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt, skal skolen så langt det finnes egnede tiltak sørge for at eleven får det trygt og godt på skolen. Det samme gjelder når en undersøkelse viser at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Tiltak kan vurderes i både korte og lange tidsspenn, og det er viktig å understreke at tiltak ikke bare bør rette seg mot den som opplever mistrivsel på skolen, men også mot den eller de som mobber. Når skolen skal ta stilling til hvilke tiltak som bør settes inn, må de vurdere hvilke tiltak som ivaretar elevenes interesser best mulig og at de gis anledning til å bli hørt. Hvorvidt skolemiljøtiltak krever enkeltvedtak må ses i lys av [forvaltningsloven § 2 bokstav a og b](#). Det må derfor vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle om tiltaket som skolen ønsker å sette inn, krever enkeltvedtak eller ikke. Kunnskapsdepartementet har for øvrig svart Utdanningsdirektoratet om det rettslige grunnlaget for skolen/skoleeier og Statsforvalteren til å bruke henholdsvis klassebytte, fotfølging og/eller skjerming som tiltak i saker om skolemiljø, jf. opplæringsloven kapittel 9A. Tolkningsuttalelesen til Kunnskapsdepartementet kan lese [her](#).

Et overordnet premiss for hva som kan regnes som egnede tiltak, er hensynet til barnets beste og barnets rett til å bli hørt, jmfør Grunnloven § 104 og artikkel 3 og 12 i barnekonvensjonen. Hva som er til barnets beste må vurderes konkret. Det kan i noen tilfeller bety at skolen har plikt til å sette inn tiltak selv om eleven ikke ønsker det. Det kan også innebære at skolen for å ivareta hensynet til barnets beste, setter inn andre tiltak enn de eleven selv ønsker (Udir, rundskriv 3 – 2017).

Dokumentasjon av skolens arbeid for å oppfylle aktivitetsplikten

Skolene har plikt til å dokumentere arbeidet de gjør for å oppfylle de ulike delene av aktivitetsplikten.

Kravet til dokumentasjon gjelder alle delene av aktivitetsplikten, det betyr at skolen må dokumentere hvordan:

- de følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø
- de griper inn mot krenkelsers
- de varsler rektor
- rektor varsler skoleeier om alvorlige tilfeller
- skolen undersøker saken
- de setter inn egnede tiltak
- de hører involverte elever
- de tar hensyn til elevens beste

Opplæringsloven § 9 A-4 syvende ledd pålegger skolen å dokumentere det arbeidet de gjør for å oppfylle aktivitetsplikten. For plikten til å følge med, kan det tenkes at dokumentasjonsplikten i stor grad vil være knyttet til aktiviteter som omfatter flere elever, grupper eller hele skolen. For plikten til å gripe inn og varsle vil dokumentasjonsplikten i større grad omfatte hva skolen har gjort i en enkelt situasjon.

Dokumentasjonsplikten i oppl. § 9 A-4 syvende ledd retter seg mot det arbeidet skolen faktisk gjør for å oppfylle aktivitetsplikten, og ikke generelt arbeid som skolen gjør for å oppnå et trygt og godt skolemiljø. Det er derfor viktig å skille dette dokumentasjonskravet fra de kravene som knytter seg til systematisk arbeid etter oppl. § 9 A-3 (Udir, rundskriv 3-2017).

Når skolen etter opplæringsloven § 9 A-4 setter inn tiltak for en elev, skal det utarbeides en skriftlig plan som beskriver:

- hvilke problem tiltakene skal løse
- hvilke tiltak skolen har planlagt
- når tiltakene skal gjennomføres
- hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene
- når tiltakene skal evalueres

Taushetsplikten regulerer informasjon som kan deles om enkeltsaker, jf § 13 i forvaltningsloven. Aktivitetsplanen gjelder derfor tiltak for én elev, men tiltak som beskrives i aktivitetsplanen kan imidlertid rette seg mot flere elever eller knytte seg til situasjoner som omfatter flere elever.

Ansatte i skolen som er berørt av saken må få informasjon om relevante forhold.

Ut over at kravet til at dokumentasjonen må være skriftlig, er det ingen formkrav til dokumentasjonen. Malvik kommune har valgt å utarbeide egne maler for loggføring, møtereferat og dokumentasjon (se vedlegg). Malene er lagt inn i skolens saksbehandlingssystem (Tieto).

Slik utføres dokumentasjon av delpliktene i § 9 A-4:

Plikt til å følge med

- I tilfeller der en observerer handlinger og dynamikk mellom elever som gjør at en mistenker at en elev ikke har det trygt og godt, deles informasjonen med trinnets lærere/kontaktlærer. Trinnets lærere må være årvåkne sammen.
- Deles informasjonen i et team- eller trinnmøte, er det naturlig å notere stikkord i møtereferatet. Bekymringen vil være grunnlag for videre observasjon.
- Det kan også være aktuelt å skrive i logg.

Plikt til å gripe inn

- Hendelser kan være aktuelle å loggføre

Plikt til å varsle

- Skjemaet «Registrering» (vedlegg 1)

Plikt til å undersøke

- Skjemaet «Kartlegging – samtale med elev som melder fra at han eller hun ikke har det trygt og godt på skolen» (vedlegg 2)
- Referat fra møter
- Notat fra samtaler
- Loggføre observasjoner

Plikt til å sette inn tiltak

- Skjemaet «Aktivitetsplan» (vedlegg 4)

Håndhevingsordningen

Dersom en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø og opplever at skolen ikke følger opp aktivitetsplikten i § 9A-4 i opplæringsloven, kan eleven eller foresatte melde saken skriftlig eller muntlig til Statsforvalteren. Håndhevingsordningen, hvor Statsforvalteren utreder og tar stilling til om skolen har oppfylt aktivitetsplikten sin, skal bidra til å sikre at elever og foresatte har mulighet til å få saken sin prøvd av en myndighet utenfor skolen.

Før Statsforvalteren kan ta en sak til behandling, er det noen kriterier som må være oppfylt:

- saken er meldt inn av elev eller foresatte
- saken handler om elevens aktuelle skolemiljø og skolens aktivitetsplikt
- saken er tatt opp med rektor, og det er minst 5 virkedager siden saken ble varslet til rektor

I saker som tas til behandling, kan Statsforvalteren gjøre en fullstendig prøving av alle sider av saken og vurdere om skolen har oppfylt aktivitetsplikten i den aktuelle saken, herunder:

- om skolen har gjennomført aktiviteter og tiltak som en med rimelighet kan forvente av skolen
- hvordan skolen har arbeidet med de ulike delpliktene, især plikten til å sette inn tiltak
- om skolen har satt i verk tiltak som er egnet til å sikre at eleven får et trygt og godt skolemiljø

Dersom Statsforvalteren etter en utredning gir medhold til eleven, kan Statsforvalteren vedta følgende:

- Skoleeier/ skolen skal sette inn tiltak for å oppfylle elevens rett/ oppfylle aktivitetsplikten
- Statsforvalteren fastsetter i vedtaket hvilke tiltak skoleeier/ skolen skal sette inn.
- Det vil også være mulig med en kombinasjon mellom de to. Statsforvalteren fastsetter noen tiltak som skal gjennomføres og pålegger skolen å sette inn flere.

Hvis en elev eller foresatte skulle klage på Statsforvalterens vedtak, er det Utdanningsdirektoratet som er endelig klageinstans.

Elevers tanker og tips om å vurdere og å sette inn tiltak:

(Intervju med et utvalg elever ved alle malvikskolene og ungdomsrådet i Malvik, januar og februar 2021)

Foreldres tanker og ønsker for samarbeid i skolemiljø saker:

Terskelen for å ta kontakt må være lav begge veier. Sett tidsfrist for svar på henvendelser til skolen som omhandler mobbing.

Vi har behov for tilbakemeldinger i en avsluttende fase av en mobbesak, at alle involverte blir informert om at tiltaket har nådd målet og dermed avsluttes, eller i motsatt fall videreføres. At det blir tydelig fra skolen når rehabiliteringsfasen er over.

Vi tar gjerne imot veiledning i form av råd og tips om hvordan vi kan jobbe med utfordringene. Involver SFO i læringsmiljø saker. Det vil føles tryggere for foreldre om skole og SFO fremstår mer samordnet som enhet.

Hent inn kompetanse om det er nødvendig.

Kommunikasjon betyr alt i disse sakene - det er viktig med respektfull, åpen, ærlig og direkte kommunikasjon - begge veier.

Det er viktig for oss å bli møtt av lærere og en skole med kompetanse og ressurser nok til å ta tak i og holde tak i saken så lenge det er nødvendig for at vedkommende skal føle seg sett, hørt og ivaretatt.

Fordel ansvar for oppgaver når det er behov for tiltak; hvem som gjør hva og når tiltak skal evalueres.

Alle foreldre må ta ansvar for å opplyse skolen når de ser bekymringsfulle ting, også når det ikke gjelder eget barn.

Vi vil gjerne bli involvert med en gang noe blir oppdaget. Berørte familier har behov for konkret og saklig informasjon. Dialogen mellom skole og hjem er viktig uansett om det blir en sak eller ikke.

Gjør det enkelt for oss å finne frem til riktig kontaktinformasjon til ansatte og at vedkommende er mulig å få tak i. Gi oss beskjed når det skjer endringer i klasseinndeling eller ansatte på trinnet. Tilgang til oppdatert timeplan, gjerne med hvilke lærere som har hvilke fag, gjør det også lettere for oss å kontakte riktig person om vi har behov for det.

Spill gjerne mer på foreldregruppa i forhold til sosialt miljø på trinnet, det vi ikke vet kan vi ikke gjøre noe med. Snakk med oss om læringsmiljøet og det generelle klassemiljøet på foreldremøter. Vi opplever at informasjon om hva vi som foreldre kan være obs på, gjør at de fleste får lyst til å følge opp og bidra til et trygt og godt skole- og oppvekstmiljø for barn og unge i nærområdet.

(Malvik kommunale foreldretvalg (MKFU), desember 2020 og foreldrearbeidsutvalg (FAU) ved malvikskoler, februar 2021)

Aktuelle samarbeidsparter i arbeidet mot mobbing

En god og tillitsfull dialog mellom hjem og skole er et gjensidig ansvar, men det er de som jobber i skolen som har det overordnede ansvaret for å ta initiativet og legge til rette for samarbeid. Skolen må ha som utgangspunkt at alle foreldre er en ressurs som har nyttig informasjon om eleven og elevens liv, og jobbe systematisk for et godt samarbeid med hjemmet. Dialogen er avgjørende i arbeidet med å sikre et trygt og godt skolemiljø:

Uavhengig av hvor god relasjonen mellom skole og hjem er i utgangspunktet, vil det stadig være noen som kjenner på ubehag eller spenning før et møte. Kanskje er det sårbare tema som skal tas opp, og kanskje vil det oppstå situasjoner under møtet der vi må anstrenge oss for å finne en felles forståelse for problematikken. Gode møter kjennetegnes ved at deltakerne sitter med en opplevelse av å bli hørt, og også anerkjent for sine forsøk på å løse problemet - i tillegg til å kjenne seg inkludert i et samarbeid.

Gode møter gir opplevelsen av fellesskap – vi står sammen. De preges av at vi ikke trenger å forsvare oss, men i stedet lener oss fremover for å forstå mer (Malvik kommunes veileder for nærværarbeid i skolen).

Tips til hvordan en planlegger og fasiliteter gode møter finnes i [Malvik kommunes veileder for nærværarbeid i skolen](#) i kapitlet om hvordan holde et godt møte.

Elevrådet

Arbeidet i elevrådet er et viktig tiltak i skolehverdagen for å skape et godt skolemiljø. Elevrådet skal være gode rollemodeller for sine medelever, og skal fremme fellesinteressene for elevene på skolen. Samtidig skal elevrådet uttale seg i, og fremme saker som gjelder elevenes skolemiljø. Elevrådet har et medansvar for å bidra med innspill til forebyggingen av mobbing og krenkelser av elever på skolen.

FAU

Foreldrenes arbeidsutvalg (FAU) har en viktig rolle i arbeidet med å utvikle et godt og trygt læringsmiljø på skolen. Foreldrekontakter skal ta initiativ til å gjennomføre trivselstiltak for elevene. FAU- og foreldrekontakter kan også ta initiativ til temamøter om mobbing på skolen eller i klassen/gruppen. Tall om mobbing ved den enkelte skole legges fram i FAU, slik at foreldrene får oversikt over omfanget av mobbingen og kan diskutere og gi innspill til tiltak.

Skolemiljøutvalget

Skolemiljøutvalget skal arbeide for å øke deltakelsen fra elevene, foreldrene, skolen og de ansatte i arbeidet med skolemiljøet. Utvalget skal gi råd til skolen i arbeidet med skolemiljøet, men har ikke rett til å fatte bindende vedtak. Skolemiljøutvalget kan også be skolen sette inn tiltak for å bedre det fysiske og det psykososiale miljøet på skolen.

Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)

PPTs oppgave er å utarbeide sakkyndige vurderinger til barn og elever og å hjelpe barnehagene og skolene med kompetanse- og organisasjonsutvikling rundt barn og elever med særlige behov. Som en del av dette kan arbeid med læringsmiljø være en viktig del av PPTs arbeid. Målet med arbeidet er at elevene kan få et tilfredsstillende utbytte av opplæringen. PPT har faste kontaktpersoner på alle barnehagene og skolene i Malvik og gir veiledning til de ansatte ved behov. Saker som omhandler

Opplæringsloven §9a skal rettes til skolen. Skolen kan henvise til PPT om elevens utbytte av den ordinære opplæringen ikke vurderes til å være tilfredsstillende.

Psykologtjenesten

Ved mistanke om mobbing kan psykologtjenesten, i samarbeid med skolehelsetjenesten og PPT, gå inn med veiledning til skole og foreldre. Vi kan også delta i samarbeidsmøter før henvisning der foreldre/ungdom samtykker til dette. Psykologtjenesten kan bidra i det forebyggende arbeidet i skole og barnehage, med faglige bidrag eller i utviklingsarbeid knyttet til psykisk helse og psykososialt arbeid. Noen av dem som er berørt av mobbing opplever betydelige vansker i etterkant. Psykologtjenesten kan bistå med vurdering av vanskenes omfang og alvorlighetsgrad, samt anbefale riktig tiltak. Behandlingen kan gis av skolehelsetjeneste og fastlege, gjerne med veiledning fra psykolog. Psykologtjenesten kan også tilby behandling direkte, i utgangspunktet 1-6 samtaler.

Skolehelsetjenesten

Skolehelsetjenesten bidrar i skolens arbeid med å fremme et godt psykososialt miljø på skolen, samt forebygge mistriksel, mobbing og psykiske plager blant elever. I samarbeid med elever, foreldre, skole og øvrige samarbeidspartnere skal skolehelsetjenesten også arbeide for å identifisere elever med helsemessige problemer som har sammenheng med skolesituasjonen.

Tjenesten har ansvar for helseundersøkelser, rådgiving og oppfølging, og henviser til fastlege, PPT, psykologtjeneste og enkelte spesialisthelsetjenester ved behov. Hele tjenesten er et lavterskeltilbud med åpen dør ute i skolene og underviser på alle trinn i grunnskolen og på foreldremøter. Undervisningen er et bidrag til å hjelpe elevene til å forstå og selv kunne påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv, blant annet gjennom det å kunne sette grenser og respektere andres grenser, og kunne håndtere tanker, følelser og relasjoner i eget liv.

Mobbeombudet

Kommunens mobbeombud skal støtte og veilede elever og foresatte som opplever at læringsmiljøet i skolen ikke er trygt og godt. Mobbeombudet taler elevenes sak. Skolene kan benytte mobbeombudet som en drøftingspartner og veileder både i konkrete saker og på generelt grunnlag i det kontinuerlige forebyggende arbeidet. Ombudet kan bidra til økt bevissthet og kompetanse i læringsmiljøarbeid, skape dialog, løse opp i konflikter, finne tiltak for å forebygge og stanse mobbing, og følge opp saker også etter at de er håndtert. Ombudet kan bidra gjennom faste møtepunkter med lederteam, ledelsen ved hver skole, studiedager, fellestid for lærere, foreldremøter, temasamlinger og liknende.

Revisjon av handlingsplanen

Skolens handlingsplan for arbeid mot mobbing har vært gjenstand for en omfattende revisjon skoleåret 2020-2021. I revisjonsarbeidet har de ansatte ved alle skolene i Malvik vært hørt, i tillegg til Malvik kommunale foreldreutvalg (MKFU), FAU ved skolene, mobbeombudet, ungdomsrådet og elever fra alle skolene. I utgangspunktet var rutiner for dokumentasjon det en skulle se nærmere på, men siden alt henger sammen i arbeidet med å gi elever et trygt og godt skolemiljø, er det foretatt en mer helhetlig revisjon; både av selve handlingsplanen, men også skjemaene for dokumentasjon.

Erfaringer med revidert handlingsplan skal vurderes i løpet av skoleåret 2022-2023.

VEDLEGG

Unntatt offentlighet

Offentlighetsloven §13 jfr. forvaltningsloven § 13

Vedlegg 1:

REGISTRERING

Registrering av at en elev ikke opplever å ha det trygt og godt på skolen, jfr. opplæringsloven § 9 A-1 og 9 A-3

Registrering av at elev ikke opplever å ha det trygt og godt på skolen	
Saken er meldt av	
Saken er tatt imot av	
Dato	
Elev	
Klasse	

1. Sammendrag av hva eleven opplever og hvordan han eller hun har det
2. Beskrivelse av hva eleven og/eller foresatte er
 - a. bekymret for
 - b. hvilke behov de har
 - c. hvilke forventninger de har

Dato:

Underskrift mottaker av saken

Underskrift rektor

Vedlegg 2:**KARTLEGGINGSSKJEMA 1**

Samtale med eleven som melder fra om at han eller hun har det utrygt

Samtalen gjennomføres av kontaktlærer og rektor, evt. avdelingsleder

Kartlegging	
Elev	
Klasse	
Dato	
Kontaktlærer	
Rektor, evt. avdelingsleder	
Referent	
Dato for neste møte med eleven (avtales i slutten av møtet)	

Tips til trinn i samtalen:**Planlegg møtested og –rom**

Det er viktig at samtalen gjennomføres på et rom hvor en slipper å få oppmerksomhet på vei ut eller inn, og at en ikke sitter «på utstilling».

Tenk gjennom møbleringen – hva tror dere kjennes greit for eleven slik dere kjenner han eller henne.

Samtaleteknikk

Anerkjenn elevens følelser, lytt, gi tid, tål stillhet og still spørsmål som åpner, f.eks.:

- Kan du fortelle mer om det?
- Beskriv, så godt du kan
- Tenk tilbake som om du er der ... fortell slik at jeg kan se det for meg
- Hvordan kjenner du at du blir redd?
- Hvordan er det å være deg da?
- Kan du si mer om det?

- Ønsker du å si mer om det?
- Når skjer dette?

Icebreaker

Samtalen får et best utgangspunkt om dere starter med å få eleven til å senke skuldrene – han eller hun må kjenne at dere vil eleven vel.

Ram inn samtalen

Si noe om:

- hvorfor dere har samtalen og hvorfor det er av betydning av eleven forteller om dette
- hva jobbene deres er (avklar roller)
- taushetsplikt
- at en av dere må ta notater underveis i samtalen
- at dette er elevens samtale - det er lov til å ta pauser underveis og til å si at det er vanskelig å snakke om
- at dere vet at eleven ikke opplever å ha det trygt og godt (vis f.eks. til den informasjonen dere har fra eleven, andre eller foresatte), at dere gjerne vil høre om det, men at dere først har lyst til å høre litt generelt om elevens skolehverdag

Introduser tema

Begynn med å snakke litt generelt om skolen, f.eks.:

- Hva liker du med skolen?
- Hva er det du ikke liker med skolen?
- Still oppfølgingsspørsmål
- Hvordan ser en god skoledag ut for deg?
- Hvordan er de voksne på skolen?
- Still oppfølgingsspørsmål
- Er det noen av de voksne du liker bedre enn andre på skolen?
- Fortell hva denne personen gjør, som er så bra for deg?
- Føler du at du har en plass i klassen og at de andre elevene liker deg?
- Fortell meg litt om hvordan klassen din fungerer (venner, intriger, konflikter, slåssing, kjefting mm.)

Inviter til at eleven får fortelle mest mulig fritt om hvorfor han eller hun ikke opplever å ha det trygt og godt på skolen.

Oppfølgingsspørsmål kan ta utgangspunkt i:

- HVOR er det utrygt
- Er det noen områder på skolen du føler deg utrygg på, der de voksne ikke er til stede? Et sted der det ofte oppstår konflikter?
- Er det noen områder på skolen du føler deg tryggere enn andre steder?
- HVORFOR er det utrygt
- HVEM bidrar til at det oppleves utrygt
- HVA skjer som gjør det utrygt
- NÅR skjer det

Avslutning

- Ros eleven for at han/hun deler
- Oppsummer og verifiser innholdet i samtalen (dette bør også skje underveis)
- Vær sikker på at dere vet hvilke bekymringer eleven sitter med og hvilke behov han eller hun har for å få det trygt og godt
- Avklar forventninger til det som skal skje videre jfr. behovene (hhva du vil ta med videre, hvordan informasjonen vil bli brukt, hvem som blir involvert, på hvilken måte involveringen skal skje, når dere skal møtes igjen)
- Hør med eleven hvordan det var å ha samtale med dere (utforsk hvilken følelse barnet sitter igjen med)
- Hør med eleven hva han eller hun skal gjøre etter samtalen.

Vedlegg 3:**KARTLEGGINGSSKJEMA 2**

Samtale med elev som krenker eller bidrar til utrygt læringsmiljø

Samtalen gjennomføres av kontaktlærer og rektor, evt. avdelingsleder

Kartleggingsskjema	
Elev	
Klasse	
Dato	
Kontaktlærer	
Rektor, evt. avdelingsleder	
Referent	
Dato for neste møte med eleven (avtales i slutten av møtet)	

Tips til trinn i samtalen:**Planlegg møtested og –rom**

Samtalen gjennomføres med en om gangen (om det er flere involvert).

Det er viktig at samtalen gjennomføres på et rom hvor en slipper å få oppmerksomhet på vei ut eller inn, og at en ikke sitter «på utstilling».

Tenk gjennom møbleringen – hva tror dere kjennes greit for eleven slik dere kjenner han eller henne.

Samtaleteknikk

Anerkjenn elevens følelser, lytt, gi tid, tål stillhet og still spørsmål som åpner, f.eks.:

- Kan du fortelle mer om det?
- Beskriv, så godt du kan
- Tenk tilbake som om du er der ... fortell slik at jeg kan se det for meg
- Hvordan kjenner du at du blir redd?

- Hvordan er det å være deg da?
- Kan du si mer om det?
- Ønsker du å si mer om det?
- Når skjer dette?

Icebreaker

Samtalen får et best utgangspunkt om dere starter med å få eleven til å senke skuldrene – han eller hun må kjenne at dere vil eleven vel.

Ram inn samtalen

Si noe om:

- hvorfor dere har samtalen
- hva jobbene deres er (avklar roller)
- taushetsplikt, foreldrenes rett til innsyn
- at en av dere må ta notater underveis i samtalen

Introduser tema

Begynn med å si noe om årsaken til at dere vil snakke med eleven - at dere har fått informasjon som dere må dele, som handler om at noen ikke opplever å ha et trygt og godt skolemiljø og at han eller hun er nevnt som en av årsakene til det. Understrek at dere ønsker å høre denne elevens side av saken og at dere gjerne vil høre hvilke tanker og synspunkter han eller hun har.

Presenter det dere vet og har observert, f.eks.

- Jeg observerte at ... hva tenker du om det?

Andre oppfølgingsspørsmål kan være f.eks.:

- Kan du fortelle om situasjonen/det som har skjedd fra ditt perspektiv?
- Tenk tilbake som om du er der ... fortell slik at jeg kan se det for meg
- Hva tenker du om det som skjedde/har skjedd?
- Hvorfor skjedde det, tror du? Hvordan hadde du det da det skjedde?
- Kan du si litt om forholdet ditt til xx? (prøv å få tak i om det er noe som ligger i tidligere historie?)
- Hvordan tror du det kjennes ut eller oppleves av xx?
- Har du forslag til hvordan dette kan løses?
- Hva trenger du?

Snakk generelt om skolen, f.eks.:

- Hva liker du med skolen?
- Hva er det du ikke liker med skolen?
- Still oppfølgingsspørsmål
- Hvordan ser en god skoledag ut for deg?
- Hvordan er de voksne på skolen?
- Still oppfølgingsspørsmål
- Er det noen av de voksne du liker bedre enn andre på skolen?
- Fortell hva denne personen gjør, som er så bra for deg?
- Føler du at du har en plass i klassen og at de andre elevene liker deg?
- Fortell meg litt om hvordan klassen din fungerer (venner, intriger, konflikter, slåssing, kjefting mm.)
- Hvordan ser en vanlig dag ut for deg?
- Hva liker du å holde på med på fritida?
- Familien?

Avslutning

- Ros eleven for at han/hun deler
- Oppsummer og verifiser innholdet i samtalen (dette bør også skje underveis)
- Prøv å få innsikt i om eleven har bekymringer for fortsettelsen – og hvilke, samt hvilke behov han eller hun har
- Avklar forventninger til det som skal skje videre jfr. behovene (hvem som blir involvert, på hvilken måte involveringen skal skje, når dere skal møtes igjen)
- Uttrykk forventninger dere har til fortsettelsen
- Hør med eleven hvordan det var å ha samtale med dere
- Hør med eleven hva han eller hun skal gjøre etter samtalen

Vedlegg 4:

AKTIVITETSPLAN

Aktivitetsplan	
Elev	
Klasse	
Skole	
Dato	
Gjelder for perioden	
Planen er utarbeidet av	<i>Skriv inn navn på elev, skolens ansatte og foresatte som har deltatt</i>
Dato for neste møte for å vurdere hvordan det går	<i>Her kan skolen føre inn dato og klokkeslett for møter etter hvert som de avtales</i>

Plikt til å sette inn tiltak

Skolen har etter opplæringsloven § 9 A-4 en plikt til å sette inn tiltak som er egnet til å sørge for at en elev som ikke har det trygt og godt på skolen får det. Tiltaksplikten utløses av at en elev eller foresatt forteller om et utrygt skolemiljø. Det skal ikke stilles strenge krav til eleven om formen eller måten det *sies fra* på i denne sammenhengen. Skolen skal lytte og få tak i elevens opplevelse uten å bagatellisere eller trekke elevens uttalelser i tvil – det er viktig å få tak i detaljer om situasjonene som gjør det vanskelig for eleven. Tiltaksplikten utløses også i tilfeller der skolens undersøkelser og kartlegginger viser at en eller flere elever ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Tiltaksplikten innebærer å følge opp tiltakene og vurdere virkningen av dem – en vurdering som gjøres i samarbeid med eleven og foresatte. Involverte elever skal høres, og et grunnleggende hensyn skal være elevenes beste. Hva som er til barnets eller ungdommens beste må vurderes konkret. I noen tilfeller kan det bety at skolen har plikt til å sette inn tiltak selv om eleven ikke ønsker det. Det kan også innebære at skolen for å ivareta hensynet til barnets beste, setter inn andre tiltak enn de eleven selv ønsker.

1. Oppsummering av situasjon (kort)

Hvilke bekymringer og behov har eleven og foresatte?
Forventningsavklaring.

2. Mål for planen

Hva skal tiltakene løse?

3. Plan for tiltak og vurdering av tiltakenes virkning

Oversikt - tiltak			
Tiltak			
Oppstart og varighet			
Hvem følger opp tiltaket			
Når og hvordan skal virkningen av tiltak vurderes			
Hvem har vurdert virkning av tiltaket			
Tiltaket har hatt ønsket virkning og avsluttes	☐ Ja ☐ Nei, utgår ☐ Nei, videreføres Når (dato): _____	☐ Ja ☐ Nei, utgår ☐ Nei, videreføres Når (dato): _____	☐ Ja ☐ Nei, utgår ☐ Nei, videreføres Når (dato): _____

Vurdering av tiltakene / evaluering		
<i>Evaluering</i> <i>Her skrives ei kort oppsummering av evalueringa. Ved behov for å videreføre eller sette inn nye tiltak skriver en inn nye tiltak i eksisterende tiltaksplan.</i>	<i>Evaluering</i>	<i>Evaluering</i>
<i>Møtedato, klokkeslett og deltakere</i>	<i>Møtedato, klokkeslett og deltakere</i>	<i>Møtedato, klokkeslett og deltakere</i>